

УДК (821.161.3+821.162.1).09-2

РЭЦЭПЦЫЯ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАМОЎНАЙ ДРАМАТУРГІІ ПОЛЬСКІМ ЛІТАРАТУРАЗНАЎСТВАМ І ТЭАТРАЛЬНАЙ КРЫТЫКАЙ

Макарэвіч А. М. (Установа адукацыі «Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова», кафедра літаратуры і міжкультурных камунікацый)

Анатацыя. Характарызуюцца факты рэцэпцыі сучаснай беларускай драматургіі польскімі даследчыкамі: 1) выданне ў Польшчы твораў С. Кавалева, 2) польска-беларускія тэатральныя кантакты, 3) публікацыі польскіх даследчыкаў у зборніку “Паміж Беларуссю і Польшчай ...”, 4) манаграфія Бэаты Сівэк “Wolność ukrzyżowana ...” і інш.

Зварот польскіх літаратуразнаўцаў да асэнсавання і характарыстыкі асаблівасцей развіцця і функцыянавання сучаснай беларускамоўнай драматургіі мае некалькі

перадумоў: 1) выданне ў Польшчы драматургічных твораў Сяргея Кавалёва на польскай мове: п'есы ў рэгіянальных выданнях – “Трышчан ды Іжота” (“Tristan lub Biasny na pogrzebie”, 2001), “Вяртанне Галадара” (Powrót Głodomora, 2008), “Піліпка і Ведзьма” (“Filipek”, 2010), аўтарскія зборнікі п'ес – “Zmęczony diabeł” (Люблін, 2004), “Крывіцкі апокрыф” (Беласток, 2013); 2) польска-беларускія тэатральныя кантакты, у прыватнасці, фестываль “Тэатральныя канфрантацыі” ў Любліне, на якім у 2009 годзе адбылася прэм'ера спектакля “Вяртанне Галадара” па п'есе Сяргея Кавалёва (Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі); 3) праект “Dramat niobesny – czytanie dramatu białoruskiego” ў межах фестывалю “Тэатральныя канфрантацыі” ў Любліне; 4) падрыхтоўка і выданне зборніка артыкулаў, рэцэнзій “Паміж Беларуссю і Польшчай. Драматургія Сяргея Кавалёва” і адпаведныя публікацыі ў ім польскіх даследчыкаў (2009); 5) выхад у свет манаграфіі Беаты Сівэк “Wolność ukrzyżowana: Rzecz o białoruskim dramacie i teatrze” (2011); 6) публікацыя анталогіі сучаснай беларускай драматургіі “Labirynt” (2013); 7) рэцэнзія на манаграфію Беаты Сівэк Агнешкі Гураль (2012) і інш. Сучасная беларуская драматургія становіцца прадметам навуковага абмеркавання ў выступленнях польскіх даследчыкаў на міжнародных навуковых канферэнцыях (даклады Сяргея Кавалёва “Беларуская драматургія XIX–XX стст. у польскіх перакладах” – Міжнародная навуковая канферэнцыя да 120-годдзя з дня нараджэння Кандрата Крапівы, Мінск, 2016, Беаты Сівэк “Ад гераізацыі да дэміфалагізацыі. Гістарычная рэканструкцыя ў сучаснай беларускай драме” – Шосты Міжнародны Кангрэс даследчыкаў Беларусі, Коўна, 2016 г. і інш.).

Сярод даследчыкаў, якія звярнуліся да характарыстыкі гэтай часткі беларускага прыгожага пісьменства, Андрэй Масквін [1, с. 149–154], Агнешка Баровец [1, с. 155–157], Ірына Лапо [1, с. 171–192], Наталля Русецкая [1, с. 158–170], Сяргей Кавалёў [3, с. 76–77], Беата Сівек [1, с. 118–280; 5; 4, с. 5–11; 6; 8] і інш. – навуковыя артыкулы, а таксама Катажына Мышак [гл.: 8, с. 152–153], Марыя Дабасевіч [1, с. 221–222], Міраслаў Гапанюк [1, с. 158–170], Андрэй Кавальчук [1, с. 250–251], Яцэк Садоўскі [1, с. 264–265], Лукаш Дрэвняк [1, с. 148, 263], Агнешка Баровец [2], Габрыеля Жук [1, с. 345–352] і інш. – тэатральныя рэцэнзіі.

Канстатуем вызначальныя аспекты ў даследаваннях названых вышэй літаратуразнаўцаў.

1. Характарыстыка п'ес Сяргея Кавалёва як надзвычай шырока прадстаўленых у польскай чытацкай і тэатральнай прасторы. Звяртаецца ўвага на паказальныя аспекты мастацкай прасторы яго драматургічных твораў (“Стомлены д'ябал”, “Францішка, або навука кахання”, “Чатыры гісторыі Саламеі”, “Вяртанне Галадара”, “Звар'яцелы Альберт”), вызначаюцца агульныя прыкметы драматургіі С. Кавалёва.

2. Рэцэпцыя беларускамоўнага тэатра і драматургіі польскай тэатральнай крытыкай. Пастаноўка пытання, ці “існуе такая з'ява, як рэцэпцыя беларускага тэатра” ў Польшчы і чатыры зыходныя (узроўні) польскай рэцэпцыі беларускага тэатра (Ірына Лапо [1, с. 171–192]).

3. Характарыстыка асноўных заканамернасцей развіцця сучаснай беларускай драматургіі і тэатра, творчасць асобных беларускіх драматургаў прадстаўлена ў манаграфіі Беаты Сівек “Wolność ukrzyżowana...”, а таксама яе артыкуле “Literatura Białorusi na scenach polskich”. Даследчыца адзначае, што яна звяртаецца да рэпрэзентацыі польскаму рэцыпіенту “выбраных праблем і комплексу з'яў” [5, с. 9] гэтай часткі сучаснай беларускай драматургіі і тэатра ў першую чаргу ў сувязі з тым, што “ў Польшчы да гэтага часу няма ні адной працы, якая хаця б у выглядзе нарыса раскрывала гісторыю ўзнікнення і развіцця беларускай драмы”, за выключэннем артыкула Юзэфа Галомбка “Początki dramatu białoruskiego” (Warszawa, 1925) [5, с. 10]. Беата Сівэк характарызуе “з перспектывы польскага рэцыпіента” [5, с. 16] наступныя з'явы: а) рэцэпцыя беларускай драматургіі і

тэатра ў Польшчы ў выглядзе публікацыі твораў; вызначае перадумовы цікавасці да беларускай драматургіі ў 1990-я гады, узнаўляе факты міжнародных тэатральных фестываляў і беларускамоўных, рускамоўных пастацовак беларускіх тэатраў на іх, тэатразнаўчых ацэнак, канстатуе нязначную прысутнасць беларускамоўнай драматургіі “ў польскай культурнай прасторы”, выказвае надзею на тое, што такі стан часовы; б) характарызуе развіццё беларускай драматургіі ад яе заснавання да канца 1980-х гадоў; в) асвятляе гісторыю найважнейшых беларускіх тэатраў, прапаноўвае нарыс іх развіцця, рэпертуару і эстэтычных тэндэнцый; г) аналізуе беларускую драматургію канца ХХ і пачатку ХХІ стст.: яе панараму, тэматычна-праблематычныя тэндэнцыі, эстэтычныя стратэгіі і інш.; д) манаграфічна характарызуе творчасць драматургаў з рознымі мадэлямі іх твораў, стылістычнымі, фармальнымі і эстэтычнымі пошукамі: А. Петрашкевіча, А. Дударова, М. Арахоўскага, А. Асташонка, С. Кавалёва, І. Сідарука, Л. Вашко; е) акрэслівае ўзровень даследавання сучаснай беларускай драматургіі ў Беларусі.

Такім чынам, сучасная беларускамоўная драматургія паступова становіцца прадметам яе навуковай рэцэпцыі ў Польшчы. Падставай для гэтага сталі факты публікацый сучаснай беларускай п’есы ў Польшчы, а таксама правядзенне фестывалю “Тэатральныя канфрантацыі” ў Любліне. Па-другое. Даследаванні польскіх літаратуразнаўцаў, тэатральных крытыкаў, прадметам якіх з’яўляецца сучасная беларуская драматургія, не толькі пашыраюць прадметнае поле польскага літаратуразнаўства, а і ствараюць адпаведны прэцэдэнт для пашырэння прадмета даследавання ў адносінах да сучаснай беларускай драматургіі беларускімі літаратуразнаўцамі. Па-трэцяе. Літаратуразнаўчыя, тэатральна-крытычныя ацэнкі польскіх аўтараў фіксуюць, вызначаюць шляхі і факты паступовага выхаду сучаснай беларускай драматургіі ў еўрапейскую літаратурна-мастацкую, тэатральную, перакладчыцкую і звычайную (гледачы, чытачы) рэцэпцыйную прастору.

Літаратура

1. Паміж Беларуссю і Польшчай : Драматургія Сяргея Кавалёва = Pomikdzy Białorusią a Polską : Dramaturgia Siarhieja Kawaloua : зборнік артыкулаў / уклад. прадм Л. Грамыка, І. Лапо ; пад рэд. А. Ліопа, А. Баровец. – Мінск : Кнігазбор, 2009. – 435 с.
2. Borowiec, A. Głodomor w Lublinie / A. Borowiec // Czasopis. – 2009. – № 11. – S. 45–46.
3. Kawalou, S. Współczesna dramaturgia białoruska: trudne warunki rozwoju / S. Kawalou // Lublin : Kultura i społeczeństwo. 2010. – № 6. – S. 76–77.
4. Labirynt : Antologia współczesnego dramatu białoruskiego / Wybór, redakcja i noty biograficzne Beaty Siwek. – Radzyń Podlaski : Radzyńskie Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych, 2013. – 414 s.
5. Siwek, B. Wolność ukrzyżowana. Rzecz o białoruskim dramacie i teatrze / B. Siwek. – Lublin : Wydawnictwo KUL, 2011. – 412 s.
6. Siwek, B. Dramaturgia białoruska w aspekcie zagadnień tożsamościowych (wybrane problemy) / B. Siwek // Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej. – 2013. – № 11. Seszyt 2. – S. 165–182.
7. Siwek, B. Krywicki opokryf, czyli Dramaturgia Siarhieja Kawaloua w pięciu odsłonach / B. Siwek // С. Кавалёў. Крывіцкі Апокрыф. – Беласток, 2013. – С. 143–156.
8. Siwek, B. Literatura Białorusi na scenach polskich / B. Siwek // Беларуска-польскія моўныя, літаратурныя, гістарычныя і культурныя сувязі : Зборнік артыкулаў. – Мінск : Кнігазбор, 2015. – С. 150–159.